31/01/2024

Η αγωγή των σύγχρονων νέων, κατά του Τρεις Ιεράρχες

/ Γνώμες

Η ανάγκη θερμής και λεπτής αντιμετώπισης των νέων, εκ μέρους των γονέων και των παιδαγωγών υπήρχε πάντοτε. Αυτό που έχει αλλάξει στη σύγχρονη εποχή, είναι ο τρόπος προσέγγισής τους.

- Γράφει ο Ηρακλής Ρεράκης, Καθηγητής Παιδαγωγικής-Χριστιανικής Παιδαγωγικής Α.Π.Θ.

Οι Τρείς προστάτες των ελληνικών γραμμάτων, ο Μέγας Βασίλειος, Ο Γρηγόριος ο Θεολόγος και ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, ακολούθησαν και δίδαξαν μια διαφορετική μέθοδο, την οποία παραμελεί, στις μέρες μας, το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα, καθώς είναι σαφές ότι εκείνοι, για όλα όσα

διδάσκουν οι γονείς και οι δάσκαλοι στα παιδιά τους, προτάσσουν το βίωμα, έναντι της θεωρίας.

Ωστόσο, είναι ωφέλιμο να γνωρίζει κανείς ότι τόσο στους Ιερούς Πατέρες όσο και στη σύγχρονη παιδαγωγική έρευνα, οι γονείς και οι δάσκαλοι εκλαμβάνονται ως «πρότυπα» από τους νέους μας.

Ο όρος πρότυπο (προ+τύπος), δηλώνει είτε το πρόσωπο είτε τα έργα, τις πράξεις και τις συμπεριφορές προσώπων και εκφράζει, ό, τι μπορεί να προβληθεί και να αποτελέσει υπόδειγμα μίμησης ήθους, γνώσης και αρετής σε μία κοινωνία και, ιδιαίτερα, στους νέους μας.

Βασική προϋπόθεση για να θεωρηθεί κάποιος πρότυπο είναι να ακτινοβολεί σε μια κοινωνία, για το ήθος και τις πράξεις του. Μερικές φορές, μάλιστα, μπορεί κάποιος να έχει το χάρισμα να είναι ένας ενάρετος και σεβαστός πνευματικός καθοδηγητής, με τέτοια πνευματική εμβέλεια, ώστε να γίνεται αποδεκτός από τους νέους, ως φωτισμένος σύμβουλος, επειδή μπορεί να συμβάλλει στην ψυχοσωματική τους μόρφωση και ολοκλήρωση.

Τα πρότυπα, που προβάλλονται, σήμερα, από τους γονείς και τους δασκάλους, τίθενται, όλο και περισσότερο, στο περιθώριο της ζωής των νέων, επειδή αποτελούν επαναλαμβανόμενες θεωρητικές οδηγίες και συμβουλές, που οι νέοι, τις ακούν μεν, αλλά, δεν τις βλέπουν στη ζωή των εκφραστών τους, καθώς παραμένουν άπρακτες στον καθημερινό τρόπο ζωής τους.

Ταυτόχρονα, λόγω και των προβλημάτων και των ορμών της εφηβείας των νέων, δημιουργούνται ρήγματα στις οικογένειες, με αποτέλεσμα οι νέοι να επαναστατούν και να απομακρύνονται από το οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον.

Εξάλλου, τα ΜΜΕ, το διαδίκτυο και κάποια μουσικά σχήματα, προκαλούν περισσότερο το ενδιαφέρον τους, όταν οι γονείς και οι παιδαγωγοί, βρίσκονται σε αδιέξοδο, μη μπορώντας να επικοινωνήσουν με τους νέους.

Η θεραπεία που προτείνουν οι Ιεροί Πατέρες στους γονείς και τους διδασκάλους είναι να δείχνουν στα παιδιά τους περισσότερη αγάπη, υπομονή και κατανόηση και να εμμένουν πιο πολύ στο να τους υποδεικνύουν, όχι έναν αόριστο και θεωρητικό δρόμο και τρόπο ζωής, αλλά έναν δρόμο, που οι ίδιοι βιώνουν και ακολουθούν.

Οι άπρακτες θεωρητικές συμβουλές, γενικά, θεωρούνται άγονες, τόσο στους Αγίους Πατέρες όσο και στις σύγχρονες επιστήμες της αγωγής. Οι Πατέρες εκλαμβάνουν την αγωγή, ως μια διαδικασία ολόπλευρης καλλιέργειας των νέων, η

οποία δεν εξαντλείται στην εκμάθηση γνώσεων, αλλά αποσκοπεί στην ευρύτερη και γενική αγωγή, όπου αναζητείται το αληθινό και το αγαθό και σφυρηλατείται ο ενάρετος βίος.

Με βάση την άριστη κατάρτισή τους αλλά και τη σοφία και την αρετή που τους διέκρινε, οι Τρείς Φωστήρες προσπάθησαν να οικοδομήσουν ένα παιδευτικό πρότυπο, που να επικεντρώνεται στη γνώση και στην αρετή, με απώτερο οντολογικό στόχο την τελείωση ή Θέωση της ανθρώπινης ύπαρξης.

Οι Άγιοι Πατέρες δεν θεωρούσαν ότι ο ενάρετος βίος που δίδασκαν ήταν δικής τους εφεύρεσης, ούτε πίστευαν ότι ο τρόπος οικειώσεως των αρετών, που πρότειναν, αποτελούσε δική τους έμπνευση. Τόσο οι αρετές όσο και ο τρόπος αποδοχής τους ήταν, για τους ίδιους, χαρίσματα, εμπνευσμένα από το Άγιο Πνεύμα.

Σε όλη τους τη ζωή βίωναν τους λόγους και τις οδηγίες του Χριστού και των Αποστόλων: «Ος δ’ αν ποιήσει και διδάξει, ούτος μέγας κληθήσεται, εν τη βασιλεία των Ουρανών» (Ματθ. 5, 19). «Ου πας ο λέγων μοι Κύριε, Κύριε, εισελεύσεται εις την βασιλείαν των Ουρανών, αλλ΄ ο ποιών το θέλημα του Πατρός μου, του εν Ουρανοίς» (Ματθ. 7, 21). «Ο ποιών το θέλημα του θεού, μένει εις τον αιώνα» (Α’ Ιω, 1, 2, 17). «Γίνεσθε ποιηταί λόγου και μη μόνον ακροαταί, παραλογιζόμενοι εαυτούς» (Ιακ. 1, 22).

Βλέπουμε, δηλαδή, να προέχει και να προηγείται στην πίστη μας, πάντοτε, η πράξη και η εφαρμογή, έναντι της θεωρητικής καθοδήγησης και διδασκαλίας.

Αυτό, άλλωστε, καταδεικνύουν και οι σύγχρονες επιστημονικές έρευνες, που τονίζουν τη μεγάλη παρωθητική επίδραση, που έχει στην αλλαγή της συμπεριφοράς των παιδιών, η παρατήρηση και μίμηση των έμπρακτων και ενάρετων προτύπων, στο πλαίσιο της λεγόμενης κοινωνικής μάθησης.

Με τη βοήθεια των προτύπων, τα παιδιά αποδέχονται αρχές, κανόνες, τρόπους ζωής ή νόρμες συμπεριφοράς, που ενσταλάζονται -συνειδητά ή ασυνείδητα- μέσα τους, μέσω της διαδικασίας της μίμησης.

Τον τρόπο, με τον οποίο ζουν και συμπεριφέρονται τα παιδιά, κατά το μεγαλύτερο ποσοστό, τον μαθαίνουν με τη μίμηση προτύπων.

Τον βασικό ρόλο, στην αγωγή των παιδιών, τον έχει ο γονέας ή ο δάσκαλος. Ωστόσο, προϋπόθεση του σωστού παιδαγωγού, κατά τον Ιω. Χρυσόστομο, είναι να βιώνει την αυθεντική λειτουργία της υπάρξεως, να διάγει δηλαδή τον βίον, κατά το «ορθώς ζην και μετά πολιτείας αρίστης» (Ιω. Χρυσόστομος, Εις την προς Ρωμαίους Επιστολήν, PG 60, 489),

Στο πλαίσιο αυτό, επίσης, σημειώνει ο Ιερός Πατήρ: «Τούτο διδασκαλίας αρίστης, το εν πάσαις ταις παραινέσεσιν εαυτόν παρέχειν τύπον» (Άριστος δάσκαλος, με άλλα λόγια, είναι εκείνος, που σε όλες τις παραινέσεις, που κάνει προς τους μαθητές του, προσφέρει ως πρότυπο τον εαυτό του) (Ιω. Χρυσόστομος, Εις την προς Φιλιππησίους..., PG 62, 285).

Η ισόρροπη και συγκροτημένη αγωγή περιλαμβάνει, μαζί με την «κατά Χριστόν παιδείαν» και την αυστηρή μεθοδολογία, την κριτική σκέψη, τη λογική διεργασία των προτύπων της θύραθεν κοσμικής γραμματείας, που χαρακτηρίζεται, ως προπαρασκευαστική και επικουρική και συντελεί, κατά τον Μ. Βασίλειο, σε μια πνευματική ωριμότητα, την οποία ονομάζει «αληθήν φρόνησιν», δηλαδή «διάγνωσιν... των ποιητέων και ού ποιητέων».

Η «αληθής φρόνησις» δεν αφήνει τον άνθρωπο να διολισθήσει και να φτάσει στο σημείο να απολυτοποιεί μια μονομερή εξειδικευμένη γνώση, αμελώντας ταυτόχρονα την αληθή και ολιστική υπαρξιακή του αγωγή (Μ. Βασίλειος, Εις την αρχήν των παροιμιών 5, PG 31, 393B – 400A).

Ο Ιω. Χρυσόστομος, στην προκειμένη περίπτωση, υποστηρίζει ότι ο παιδαγωγός, που δεν διαπαιδαγωγεί εαυτόν, δηλαδή, δεν συνάδουν βίος και διδασκαλία στο πρόσωπό του, δεν είναι αυθεντικός φορέας της διδασκαλίας, αλλά υποκριτής (Ι. Χρυσόστομος, Εις τας πράξεις των Αποστόλων, PG 60, 18).

Στη σημερινή εποχή, ωστόσο, αν και είναι πολλοί οι διδάσκοντες και πάμπολλα τα διδακτήρια, είναι ελάχιστα τα αληθινά και θετικά πρότυπα της αρετής, που προσφέρονται στη νέα γενιά.

Σε πολλές περιπτώσεις, μάλιστα, αντί των προτύπων παρέχονται αντιπρότυπα και, μάλιστα, μέσω της υποκρισίας και της πρόταξης του «φαίνεσθαι» έναντι του «είναι», προβάλλοντας, έτσι, τον άνθρωπο, περισσότερο ως προσωπείο, παρά ως πρόσωπο και αυθεντική ύπαρξη στα μάτια και στις συνειδήσεις των παιδιών.

Γι’ αυτό ο Άγιος Γρηγόριος, ο Θεολόγος καλεί σε πνευματική εγρήγορση, προτρέποντας, «να μην προηγείται το φαίνεσθαι του είναι» (Γρηγ. Θεολόγος, Έπη Θεολογικά, PG 37, 909Α.

Συμπερασματικά, οι Τρεις Ιεράρχες, με την αγία ζωή και το έργο τους, έχουν καταστεί, για όλους τους Ορθοδόξους, διαχρονικά παραδείγματα ευσέβειας και αρετής. Έχοντας διαπιστώσει, με τις πολύπτυχες μελέτες τους και τον εκ Θεού Φωτισμό τους ότι ο άνθρωπος, ως το κορυφαίο Δημιούργημα του Θεού, δεν μπορεί να ζει χωρίς νόημα ζωής, αναζήτησαν και διατύπωσαν μια συγκροτημένη, από πνευματικής και παιδαγωγικής πλευράς, πρόταση ζωής, που απευθύνεται και ενδιαφέρει τον κάθε άνθρωπο οποιασδήποτε εποχής.

Ως γνωστό, οι σύγχρονοι νέοι, όπως δείχνουν οι ψυχολογικές και οι κοινωνικές έρευνες, φαίνεται ότι αισθάνονται κενοί νοήματος ζωής και, επομένως, είναι ανάγκη και αξίζει, να τους προσφέρονται τα αγιοπνευματικά πρότυπα, που εκπέμπουν, με τις ακτίνες τους, οι Τρεις Φωστήρες Ιεράρχες.

Πηγή: pemptousia.gr